

voima

1/2024 5.2.-10.3. | VOIMA.FI
TEEMA: MEDIA

PRESS

TEHTÄVÄT
MEDIAKASVATUS-
NUMEROON

HYVÄT MEDIAKASVATTAJAT,

Valtakunnallisella Mediataitoviikolla ilmestynyt *Voima*-lehti 1/2024 on mediakasvatuksen erikoisnumero. Sen välissä on ajankohtaisia mediakasvatusaineistoja esittelevä *Mediaattori*-lehti. Aiemmin vastaavat julkaisut ovat ilmestyneet helmikuussa vuosina 2020, 2021, 2022 ja 2023.

Voima-lehti on tehty *Voiman* toimituksen normaalin journalistisen prosessin tuloksena, mutta *Mediaattorin* sisällöntuottamiseen on osallistunut edustajia myös Mediakasvatusseurasta, Koulukinosta ja Suomen Rauhanpuolustajista. *Mediaattori* on osa opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa Kansat ja valtiot -mediakasvatushanketta, jota *Voima* koordinoi, ja jonka kumppaneita ovat Koulukino, BMOL eli Biologian ja maantieteen opettajien liitto ja Rauhanpuolustajat. *Voiman* vastaava päätoimittaja on **Emilia Miettinen** ja liitteen **Hanna Niittymäki**. Suuren osan *Mediaattorin* jutuista ovat tuottaneet Rauhanpuolustajien Tottelemattomuusakatemian opiskelijat.

Voima-lehti on tehnyt pitkään yhteistyötä koulujen ja mediakasvattajien kanssa vierailamalla kouluissa ja oppilaitoksissa puhumassa journalismista ja vaikuttamisesta sekä järjestämällä vastamainostyöpajoja. *Voima* toimittaa myös Mediakasvatuksen uutiskirjettä, jonka tilaajat saavat lisätietoa *Voiman* mediakasvatuksellista sisällöistä ja tietoa alan koulutuksista ja tapahtumista.

Voiman 1/2024 kannessa on Yleisradion ulkomaantoimittaja **Antti Kuronen**, joka haastattelussa kuvaa

etenkin sodan keskellä tehtävään journalistiseen työhön liittyviä haasteita. Ammatillista toimittajan työnkuvaavaa omassa haastattelussaan (s. 10) toimittaja **Sonja Saarikoski**. *Voiman* välistä löytyvät *Mediaattori*-liitteen päähaastattelussa ovat *Romani*-podcastin tekijät **Carmen Valerius**, **Natasha Roth**, **Dimitri Lindgren** ja **Janita Roth**. Kansat ja valtiot -teemaan liittyy myös tuaregitaustaisen muusikko **Ahmed Ag Kaedyn** haastattelu (s. 50).

Voiman ja *Mediaattorin* muut artikkelit kertovat muun muassa valtamedioiden väitetyistä ja todellisista puolueellisuuksista, Euroopan, USA:n ja Venäjän sananvapauden tilasta, markkinoinnin synnyttämistä statusmielikuvista, valokuvan poliittisuudesta, etnisyyden roolittamisesta teatterissa ja televisiosarjoissa, sarjakuvasta mediana, journalistisesta populimista, tietokonepelien museaalista arvosta sekä metsistä ja aktivismista dokumenttielokuvissa ja eläinten käsitteystä mediassa.

Tässä tehtäväliitteessä on harjoituksia oppitunneille. Sen on toimittanut allekirjoittaneen kanssa rauhankasvattaja ja opettaja **Hanna Niittymäki**. Harjoitukset on jaettu kolmeen teemaan: 1. Journalismia ja journalisteja 2. Media, valta ja vaikuttaminen ja 3. Taide mediana.

Toivomme, että lehdistä ja tehtävistä on teille hyötyä työssänne mediakasvattajina. Olemme kiitollisia kaikenlaisesta palautteesta, jotta voimme tehdä asioita vielä paremmin tulevaisuudessa.

Voiman ja muiden tekijöiden puolesta,

TUOMAS RANTANEN
Voima-lehden kustantaja
tuomas.rantanen@voima.fi
040 507 7165

Voima on vuonna 1999 perustettu valtakunnallinen ilmaisjakelulehti. Se sai valtion Tiedonjulkistamisen valtionpalkinnoksi jo vuonna 2001. Lukijaseurannan mukaan se tavoittaa yli 180 000 lukijaa vähintään silloin tällöin (TNS Kantar 2019).

Voiman mediakasvatusnumeron välissä on *Mediaattori* 2024 -liitelehti, joka esittelee ajankohtaisia mediakasvatuksen materiaaleja ja hankkeita.

1. JOURNALISMIA JA JOURNALISTEJA

Toisinaan erilaiset ulkoiset vaatimukset ja tottumukset tekevät vaikeaksi riippumattomuuteen ja totuudellisuuteen ammattietiikkansa mukaisesti sitoutuneen toimittajan työn. Joskus

erilaiset taustatekijöiden vaikutukset jäävät myös toimittajilta itseltään huomaamatta. Mediakasvatuksen kannalta on tärkeä oppia havainnoimaan tällaisia tekijöitä ja niiden vaikutusta.

1.1 TOIMITTAJUUS

Lukekaa sotakirjeenvaihtaja **Antti Kurosen** (s. 18–21) ja toimittaja **Sonja Saarikosken** (s. 10–11) haastattelut.

- Laatikaa lista Kurosen työhön liittyvistä haasteista, joita jutussa nousee esiin. Keksikää itse lisää. Pohtikaa myös mitä tarkoittaa puolueeton journalismi sellaisen sodan keskellä, jossa eri osapuolet pyrkivät vaikuttamaan toimittajiin.
- Listatkaa asiat, jotka Saarikoski näkee jutussa journalismin erityisinä hyveinä. Tutkikaa käytössänne olevia sanoma- ja aikakauslehtiä tai niiden nettisivuja ja etsikää esimerkkejä sellaista jutuista, joita Saarikoski mielestänne tarkoittaa.

1.2. MEDIAN PUOLUEETTOMUUS

Lukekaa sivun 8 katugallup ja sivuilta 16–17 löytyvät media-ammattilaisten haastattelut.

- Kirjatkaa ylös, mitä puolueellisuuden piirteitä niissä nousee esiin. Keksikää itse lisää.
- Voimasta* löytyy maksettuina mainoksina viiden euro-parlamentaarikon ja palvelualojen ammattiliiton puheenjohtajan kolumnimaiset kirjoitukset. Verratkaa niiden sisältöjä toisiinsa ja *Voiman* toimitukselliseen pääkirjoitukseen. Miten eri kirjoituksissa näkyy kirjoittajan edustama työrooli?
- Mitä *Voiman* toimituksellisesta linjasta ja lukijaprofiilista voi päätellä siitä, että siellä mainostavat näin eri suunnista tulevat toimijat?
- Laatikaa kolumnityylinen mielipidekirjoitus itse määrittelemästänne näkökulmasta.

Sonja Saarikoski

1.3 RIIPPUMATTOMAAN MEDIAAN KOHDISTUVAT UHAT

Lukekaa sivuilta 16–17 löytyvät media-ammattilaisten haastattelut ja aukeaman 32–33 essee ”Vaarallisia valheita”.

- Mitä uhkia riippumattoman median asemalle niissä nousee esiin?
- Verratkaa journalismin haasteita USA:ssa, Venäjällä ja Suomessa. Mitä havaitsette?
- Eritelkää, mitä eroa on mainoksella, tiedotteella, journalismilla ja someen kirjoitetulla mielipidekirjoituksella.

1.4 JULKISEN SANAN NEUVOSTO & JOURNALISTIN OHJEET

Sivulla 8 uutisoidaan kuinka *Voima*-lehden jakelua on rajoitettu Vantaan kirjastoissa. Jutussa kerrotaan, että *Voima* on sitoutunut Julkisen sanan neuvoston sääntöihin toisin kuin esimerkiksi jotkut paikallislehdet.

- Menkää JSN:n nettisivuille ja tutkikaa Journalistin ohjeita. Mitä tarkoittaa käytännössä, että joku media on sitoutunut niiden noudattamiseen?
- Miettikää, miksi kaikki lehdet eivät halua sitoutua Journalistin ohjeisiin.
- Jos huomaat jossain mediassa virheen, siitä kannattaa lähettää oikaisupyyntö kyseiselle julkaisulle. Selvitä JSN:n sivuilta, miten voit toimia JSN:n periaatteisiin sitoutuneen median kohdalla, jos perustellusti pyytämäsi oikaisua ei tehdä.

1.5 MEDIAAN LIITTYVÄ ESTEETTÖMYYS

Sivuilta 16–17 löytyvistä media-ammattilaisten haastattelussa nousee esiin joitakin mediaan liittyviä tekijöitä, jotka

KUVA: NAUSKA

Antti Kuronen

vaikuttavat siihen, miten ne tavoittavat ja puhuttelevat erilaisia ihmisiä.

- Listatkaa erilaisia esteitä, jotka vaikuttavat siihen, että eri medioiden sisällöt eivät tavoita tai kiinnosta kaikkia.
- Lukekaa *Voiman* sivulta 9 uutinen ”Selkokirjoja yläkouluihin”. Sen vieressä on uutinen ”Tekoäly muuttaa mediatyötä”, johon on jäänyt paljon vaikeita käsitteitä ja joka muutenkin voi olla monille vaikeaselkoinen. Lyhentäkää ja kirjoittakaa sama uutinen selkokielelle siten, että siinä ei ole niin sanottuja sivistyssanoja, ja että virkkeet ovat lyhyitä ja mahdollisimman selkeitä.

Julkisen sanan neuvosto (JSN) on tiedotusvälineiden, kustantajien ja toimittajien perustama elin, jonka tehtävänä on puolustaa sanan- ja julkaisemisen vapautta sekä arvioida hyvää journalistista tapaa Journalistin ohjeisiin perustuen. Maksuttoman kantelun voi neuvostolle tehdä kuka tahansa.

2. MEDIA, VALTA JA VAIKUTTAMINEN

Totalitaarisissa maissa valtio usein ohjaa tarkkaan, mitä mediassa kerrotaan. Suomen kaltaisissa maissa eri toimitusten mediasisällöt rakentuvat niiden itse valitsemista näkökulmista. Juuri näihin näkökulmiin monet ulkopuoliset tahot

yrittävät vaikuttaa ajaessaan omaa asiaansa. Toimittajan työssä ja median seuraamisessa on tärkeä huomata tällaisten vaikutuspyrkimysten olemassaolo ja mahdolliset onnistumiset toimituksellisiin sisältöihin vaikuttamisessa.

2.1 KUKA NÄKYÄÄ JA KUULUU MEDIASSA?

Käykää läpi *Voima* (ja muitakin esillä olevia julkaisuja) tutkien kuvituksia ja juttujen kirjoittajia. Jättäkää kuitenkin mainokset arvion ulkopuolelle tai tehkää niistä erillinen analyysi.

a) Laskekaa, miten paljon lehden henkilökuivissa (suuret joukkokuvat voi jättää huomiotta) esiintyy mies- ja naisoletettuja. Analysoikaa heidän roolejaan: asiantuntija, toimittaja, ”koriste” jne. Laskekaa seuraavaksi lehden kirjoittajien ja kuvaajien oletetut sukupuoli (nimestä sukupuolta ei voi koskaan varmasti päätellä, mutta tässä riittää yleiskuva)

- b) Tutkikaa kuvituksia ja analysoikaa näkyviin vähemmistöihin kuuluvien ihmisten määrää (jotain muuta kuin: valkoinen, vammaton, cis-sukupuolinen...)
- c) Laskekaa kuinka iso prosentti *Voiman* (tai muun julkaisun) jutuista käsittelee muita kuin eurooppalaisia tai ns. länsimaisia aiheita.
- d) Käykää läpi omalla asuinseudulla ilmestyyvä isoin sanomalehti (tai *Helsingin Sanomat*) ja etsikää jutut, jotka sijoittuvat muualle kuin niin sanottuihin länsimaihin. Arvioikaa juttujen laatua: vahvistavatko vai purkavatko ne stereotyyppisiä kyseisestä alueesta?

KUVA: NAUSKA

Carmen Valerius, Natasha Roth, Dimitri Lindgren & Janita Roth

2.2 METSÄT JA AKTIVISMI MEDIASSA

Lukekaa *Voiman* elokuva-aukeaman (s. 52–54) jutut metsä-aiheisista dokumenttielokuvista.

- Keskustelkaa siitä, miksi Suomessa metsiensuojelu ja aktivismi herättävät niin paljon tunteita. Aloittakaa keskustelu miettimällä, millaisia tunteita metsiensuojelu herättää teissä itsessänne.
- Googlatkaa ”elokapina” ja analysoikaa eri journalistisissa medioissa Elokapinasta tehtyjä juttuja. Tutkikaa myös lehtien yleisönosastoja ja netin keskustelupalstoja ja kerätkää kiinnostavimpia esimerkkejä asenteista puolesta ja vastaan.
- Tehkää roolipeliharjoitus, joka sijoittuu kuviteltuun TV:n keskusteluohjelmaan. Roolit: toimittaja, metsäaktivisti, iäkäs maanviljelijä/metsänomistaja ja paikallisen sahan omistaja. Yrittäkää samaistua hahmoihin niin, että kaikki ohjelman henkilöt ovat rakentavia ja hyvään pyrkiviä, mutta omasta roolista johtuen näkevät metsät eri tavalla. Toimittajan tehtävänä on yrittää sovittaa näkökulmia toisiinsa siten, että hän ymmärtää sekä luonnonsuojelun vahvat asiaperusteet että huolen maaseudun pärjäämisestä ja työpaikoista. Jos jää aikaa, rooleja voi kierrättää ja keksiä lisää.

2.3 MAINOSTEN VAIKUTTAVUUS

Voima on mainosrahoitteinen ilmaisjakelulehti. Siksi lehdessä on paljon mainoksia ilmoittajilta, jotka uskovat tavoittavansa *Voiman* kautta itselleen sopivaa yleisöä. Mainoksen tekijät yrittävät yleensä herättää lukijoiden huomiota räiskyvillä väreillä, provosoivilla otsikoilla ja kiinnostavan näköisillä ihmishahmoilla. Mainostajat ajattelevat toisinaan, että ärsyttäminen toimii, koska sitä kautta mainostettava asia jää helpommin mieleen kuin mielistelemällä. Kaikki lehtimainokset eivät ole kaupallisia tuotemainoksia, vaan monet yhteiskunnalliset mainostajat haluavat viestiä omista pyrkimyksistään maksetulla palttilalla.

- Käykää läpi *Voimassa* (ja muissa medioissa) näkyviä mainoksia ja miettikää, mitä kullakin mainoksella halutaan välittää ja miksi mainos on juuri siinä mediassa. Millaisia aloja edustavia mainoksia *Voimassa* on eniten? Miksi lehdestä löytyy niin vähän perinteisiä tuotemainoksia?
- Vertailkaa koulutovereiden, opettajan ja vaikkapa perheenjäsentenne kanssa sitä, millaisia mainoksia

Havumetsän lapset

sosiaalinen media kullekin tarjoilee. Voitte myös verrata googlen tai jonkun muun hakukoneen tuottamia hakutuloksia eri henkilöille.

- Voiman* kansikuvaan on jäänyt yksi tuotemerkki, löydätekö sen? Mitä ongelmia liittyy siihen, jos kansikuva tai mikä tahansa journalistinen juttu tehtäisiin sen pohjalta, että joku taho maksaisi siinä saamastaan huomiosta?
- Voiman* takakannessa on Palvelualojen ammattiliiton mainos. Miettikää, miksi PAM on halunnut ostaa *Voimasta* tällaisen tilan ja mitä se haluaa viestiä mainoksellaan.

2.4 VASTAMAINOKSET

Journalististen käytäntöjen mukaan mainosten pitää olla aina selvästi toimituksellisesta aineistosta erottuvia. *Voimassa* on julkaistu journalistisia vastamainoksia lehden perustamisesta eli vuodesta 1999 alkaen. Vastamainoksilla tarkoitetaan muodoltaan mainoksia muistuttavia toimituksellisia sisältöjä, joilla ei ole tarkoitus mainostaa mitään, vaan pyrkiä avaamaan mainosten vaikutuspyrkimyksiä. Tässä *Voimassa* vastamainos ja siihen löytyvä artikkeli löytyvät sivulta 12–13.

- Katsokaa *Audi-miehen pyrstö* -vastamainosta ja keskustelkaa siitä. Pohtikaa yhdessä sitä, mitä kalliin auton kaltainen tuote viestii omistajastaan. Kenelle kalliilla autolla pyritään viestimään? Päätökset siitä, mitä tuot-

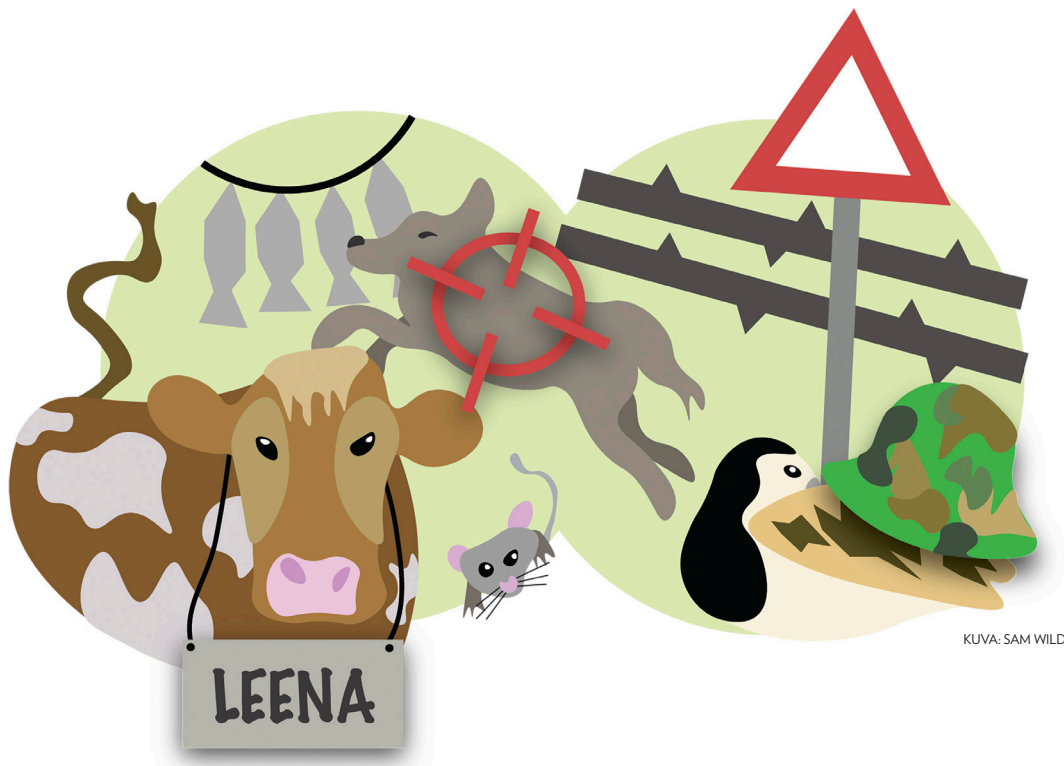
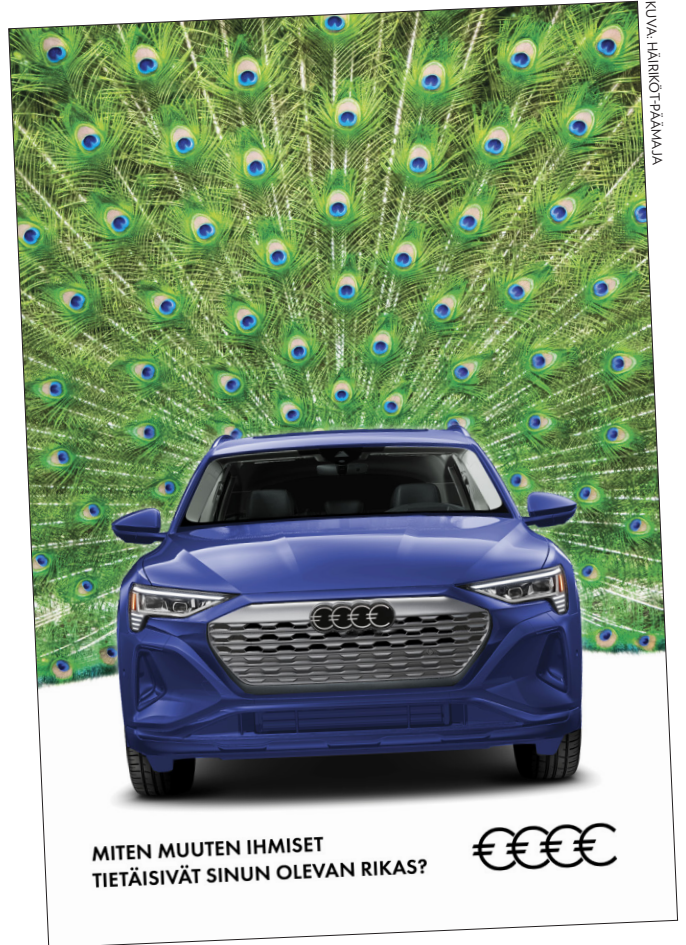
teita haluamme ja himoitsemme eivät synny tyhjiössä. Mainonta vaikuttaa kaikkien meidän toiveisiin. Mitä kalliita luksustuotteita teille on mielestänne mainostettu? Ovatko mainostajat saaneet teidät haluamaan tiettyjä tuotteita?

- b) Tutustukaa vastamainosgalleriaan osoitteessa voima.fi/vastamainokset. Kerätkää ryhmissä erilaisia lehdissä tai netissä olevia mainoksia ja tehkää niistä itse uusia versioita, joissa kyseenalaistetaan ja/tai parodioidaan mainosten alkuperäisiä vaikutuspyrkimyksiä.

2.5 ELÄIMET MEDIASSA

Lukekaa *Mediaattorin* juttu ”Muunlaiset mediassa” (s. 6–7), sekä *Voimasta* lyhyet jutut ”Koiran lihaa” (s. 36) ja ”Porsaita äidin oomme kaikki” (s. 45)

- a) Keskustelkaa, mitä uusia ajatuksia ne herättävät.
b) Googlatkaa ”hirvi”, ”broileri”, ”lehmä”, ”koira” ja muita eläimiä ja analysoikaa, miten löytämässänne journalistisissa artikkeleissa näkyvät edellä mainituissa jutuissa esillä olevat asiat.

3. TAIDE MEDIANA

Voima-lehdessä on monipuolisesti juttuja kulttuurin kentältä. Tässä numerossa esillä ovat ainakin valokuvat, teatteri, elokuvat, pelit, kirjat ja sarjakuva. Taiteenlajit ovat usein itsessään medioita, jotka tavoittavat eri tavoin vastaanottajia. Joissain taideteoksissa yleisön välitön palaute on osa teosta.

3.1 ETNISYYS JA VALTA

Lukekaa sivulta 48 teatterijuttu ”Rooleihin piiloutuva valta” ja samasta näytelmästä kertova advertoriaali-mai-nos sivulta 26.

- Väite:** *Oletus ihmisen taustasta vaikuttaa siihen, miten hänen viestinsä tulkitaan.* Kertokaa kokemuksistanne, jotka tukevat tätä väitettä. Miettikää myös tilanteita, joissa oletukset ja ennakkoluulot ovat osoittautuneet vääriksi.
- Listatkaa esimerkkejä suomalaisista elokuvista ja televisiosarjoista, joissa ei-valkoiset näyttelijät esittävät roolihahmoja, jotka voisivat olla myös roolitettu valkoisille näyttelijöille eli niitä, joissa etninen tausta ei ole roolin keskeinen sisältö. Keksittekö vastaavia esimerkkejä muihin vähemmistöidentiteetteihin liittyen?

Läkaren

Ahmed Ag Kaedy

TIBBLE TOURE

3.2 KANTAAOTTAVA MUSIIKKI

Lukekaa Ahmed Ag Kaedyn haastattelu ”Tuaregien ääni” (s. 46), jossa muusikko kertoo oman kansansa ja sen perinteiseen elinympäristöön liittyvistä uhista.

- Keskustelkaa siitä, millainen merkitys vähemmistöille voi olla vähemmistökysymyksiä esiin nostavalla taiteella. Tiedättekö esimerkkejä?
- Esitelkää toisillenne musiikkikappaleita, joissa on mielestänne tärkeä sanoma ja jotka ovat tehneet teihin vaikutuksen.
- Tehkää itse kantaaottava rap-sanoitus tai muu lyriikka.

3.3 KUVIEN TULKINTAA JA TUOTTAMISTA

Tutustukaa *Poliittisen valokuvan festivaali* -galleriaan (s. 24–25)

- Valitkaa joukosta mielestänne kiinnostavimpia kuvia ja analysoikaa niitä pareittain tai pienryhmissä: Mitä kuvassa tapahtuu? Mitä jännitteitä ja valta-asetelmia siitä löytyy? Mikä tekee kuvista yhteiskunnallisesti kommentoivia tai vaikuttamaan pyrkiviä?
- Suunnitelkaa ja ottakaa omasta näkökulmastanne kantaaottavia kuvia.
- Analysoikaa, mistä on kysymys **Karstein Vollen** pilakuvassa (s. 9). Piirtäkää itse poliittinen pilakuva.
- Aukeama sivuilla 42–43 esittelee sarjakuvaa. Miten sarjakuva eroaa mediana kirjallisuudesta ja valokuvasta? Kirjoittakaa ja piirtäkää sarjakuva, joka kertoo jostain omakohtaisesti koetusta.

Jan Kaila: Elis Sinistö

3.4 MEDIASISÄLTÖÄ KOULUSTA

Lukekaa *Mediaattorin* juttu ”Koulunkäyntiä japanilaisittain” (s. 14) ja hakekaa Yle Areenasta sisältöjä hakusanalla ”koulu”.

- Valitkaa Areenasta kiinnostavimmat osumat tulevaa katselemista ja kuuntelemista varten.
- Suunnitelkaa kouluarkea ajankohtaisesti ja kiinnostavasti käsittelevä elokuvan, televisiosarjan tai kuunnelman juoni ja henkilöt. Listatkaa, mitä asioita haluaisitte tuotoksessanne käsitellä.

Kouluvuosi Japanissa